

УДК 378.147:004.01/08

Іванова Світлана Миколаївна, науковий співробітник
(Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України)

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ EPRINTS

Постановка проблеми. В інформаційному суспільстві визначальним чинником стають знання. Одним із найбільш перспективних способів їх збереження у наш час є використання електронних бібліотек (*Digital library*) – розподілених інформаційних систем, що дозволяють надійно накопичувати, зберігати і ефективно використовувати різноманітні колекції електронних документів, доступні в зручному для користувачів вигляді через глобальні мережі передачі даних [2]. Особливість такого роду бібліотек полягає в тому, що певна частина інформаційного фонду після цифрової обробки стають вільно доступними.

Суттєву роль відіграють електронні бібліотеки (ЕБ) у професійному розвитку науковців, зокрема у здійсненні ними наукових досліджень та обміні досвідом.

У зв'язку з цим стає актуальним вибір, наукове обґрунтування та практична реалізація програмних комплексів забезпечення електронних бібліотек. Їх використання надає можливість, з одного боку, ефективної трансформації наукового матеріалу, а з іншого, розвитку у науковців здатностей, вмінь та навичок працювати з різними ІКТ для ведення своєї науково-дослідної діяльності.

Складність впровадження ЕБ полягає в тому, що будь-яка новація передбачає розвиток нових методів роботи наукових співробітників, тобто потрібне їх навчання, за такою програмою підвищення кваліфікації, що

враховує не тільки технічні, але і психологічні аспекти впровадження змін. Також, бажано, щоб ця програма навчання включала такі напрями:

- переваги впровадження наукової ЕБ для кожного науковця і для організації в цілому;
- деталізовані роз'яснення щодо роботи з електронною бібліотекою та її наповненням;
- врахування побажань і рекомендацій користувачів ЕБ;
- проведення семінарів, круглих столів, консультувань, тощо, щодо впровадження електронної бібліотеки;
- врахування соціально-психологічних аспектів впровадження електронної бібліотеки.

Важливим при цьому є належний рівень інформаційно-комунікаційної компетентності (ІК-компетентність) наукових працівників.

Проблему компетентнісного підходу в освіті розглядали у своїх дослідженнях вітчизняні науковці В.Ю. Биков, М.І. Жалдак, І.А. Зязюн, В.І. Луговий, Н.В. Морзе, О.В. Овчарук, О. П. Савченко, О.М. Спірін, І.В. Табачек, О.І. Шувалова та ін., російські вчені В.А. Адольф, Є.В. Бондаревська, В.Н. Введенська, І.А. Зимня, І.Ф. Ісаєв, Н.В. Кузьміна, А.К. Маркова, А.П. Тряпицина, А.В. Хуторський та ін..

Аналізу ІК-компетентності присвячені роботи Н.В. Баловсяк, В.П. Вембра, Н.В. Морзе, О.Г. Кузьминської, О.В. Овчарук, Л.Є. Петухової, О.М. Спірина, Н.В. Сороко, Хвілон Є. (*Evgueny Khvilon*), Хуторського А.В. та ін.

Метою статті є визначення основних напрямів розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності наукових працівників на основі використання системи EPrints.

ІК-компетентність – це підтверджена здатність особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно-значущих, зокрема професійних, задач у певній предметній галузі. [3]

Відповідно до Закону України Про наукову і науково-технічну діяльність [1] науковий працівник зобов'язаний: провадити наукові дослідження відповідно до укладених договорів (контрактів); представляти результати наукової і науково-технічної діяльності шляхом наукових доповідей, публікацій та захисту дисертацій; постійно підвищувати свою кваліфікацію. Одним із актуальних представлень наукової діяльності є, як вже зазначалось, ЕБ.

Так, інформаційно-комунікаційна компетентність є однією з основних компетентностей наукових працівників галузі педагогічних наук і включає здібності, вміння і навички використовувати ІКТ, зокрема сучасні програмні засоби, що використовуються для створення ЕБ, у своїй професійній діяльності.

Ми пропонуємо навчальну програму для розвитку ІК-компетентності наукових працівників галузі педагогічних наук на основі використання системи EPrints.

Програма складається з трьох модулів.

Модуль 1. Електронні бібліотеки і можливості їх використання.

Мета модуля полягає у формуванні уявлень про склад, структуру сучасних ЕБ і їх роль у професійній діяльності наукових працівників. Завданнями модуля є:

- 1) ознайомлення з поняттями: «інформаційне суспільство», «інформація», «інформаційне середовище», «передавання відомостей», «бібліотека», «каталог», «репозиторій» та державними нормативними актами і документами;
- 2) надання загальних відомостей про ЕБ та їх роль в освіті та науці;
- 3) розгляд проблеми створення і використання ЕБ;
- 4) визначення відмінностей між ЕБ і каталогами;
- 5) визначення вимог до ЕБ.

Модуль 2. Програмне забезпечення для створення електронних бібліотек.

Мета модуля – розглянути наявне програмне забезпечення для створення електронних бібліотек.

Завданнями модуля є:

- 1) загальний огляд Інтернет-послуг і програмних засобів для створення ЕБ;
- 2) ознайомлення з найбільш поширеними у світі системами для створення ЕБ;
- 3) ознайомлення з форматами для представлення інформаційних ресурсів;
- 4) ознайомлення з поняттями: індекс-цитуювання, імпаکت-фактор, метадані, основні стандарти метаданих, що використовуються під час створення електронних колекцій;
- 5) ознайомлення з принципами підготовки інформаційних об'єктів для внесення в ЕБ.
- б) визначення основних підходів до наукометрії, отримання статистичної інформації про бібліографічні ресурси.

Модуль 3. Програмне забезпечення EPrints.

Мета модулю – надати базові поняття і навички роботи з програмним засобом EPrints, що використовується для створення ЕБ.

Завданнями модуля є:

- 1) визначення ролі користувачів у середовищі EPrints;
- 2) з'ясування принципів самоархівування інформаційних ресурсів;
- 3) формування здатності, вмінь і навичок готувати інформаційні ресурси до подання в ЕБ та депонування їх до ЕБ на базі EPrints;
- 4) формування здатності, вмінь і навичок редагування і перевірка інформаційних ресурсів у середовищі EPrints;
- б) формування здатності, вмінь і навичок адміністрування EPrints.

Модулі включають відповідні теми занять. За ключовими темами навчальної програми передбачається виконання практичних завдань різного рівня складності. Оцінка знань слухачів проводиться на комплексній основі,

яка складається з таких компонентів: результатів виконання поточних завдань до кожного з модулів.

Висновки. Впровадження навчальної програми на основі використання системи EPrints надасть можливість науковим працівникам оволодіти спеціальним програмним засобом EPrints, що використовується для створення ЕБ, розвинути навички використовувати сучасні інформаційні і комунікаційні технології і світові інформаційні ресурси у своїй професійній діяльності, а саме, ефективно працювати з відомостями і даними; створювати інформаційно-бібліографічні бази даних, використовувати мережу Інтернет у професійній діяльності, зокрема для обміну досвідом.

Література

1. Відомості Верховної Ради України (ВВР). К., 1992. – N 12 - с.165.
2. Іванова С.М. Тенденції використання електронних бібліотек в наукових і навчальних закладах (зарубіжний і вітчизняний досвід) [Електронний ресурс] / С.М. Іванова // Інформаційні технології і засоби навчання – 2011 – №3 – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua> – Назва з екрану .
3. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики [Електронний ресурс] / О. М. Спірін / Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – № 5 (13). – Режим доступу – <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Назва з екрану.